

49. znanstveni skup Pazinski memorijal:
Stanovništvo središnje Istre prema matičnim knjigama i službenim popisima stanovništva – 150 godina ideje i stvarnosti istarske željeznice (u povodu 120. obljetnice Parenzane), Pazin: Katedra Čakavskoga sabora za povijest Istre Pazin – DAPA, 30. rujna 2022.

Katedra Čakavskoga sabora za povijest Istre Pazin u suradnji s Državnim arhivom u Pazinu organizirala je 49. znanstveni skup Pazinski memorijal, koji je održan 30. rujna 2022. u Spomen-domu sjedinjenja i slobode u Pazinu. Na ovogodišnjem, predjubilaranom memorijalu svojim je izlaganjima sudjelovalo ukupno trinaest znanstvenika i stručnjaka te su pritom predstavljene različite teme kojima su obogaćene i upotpunjene spoznaje o stanovništvu središnje Istre na temelju podataka iz matičnih knjiga i službenih popisa stanovništva, ali i spoznaje o nastanku i razvoju istarske željeznice te njezinu utjecaju na današnje gospodarstvo Istre.

Nakon okupljanja sudionika održana je minuta šutnje za nedavno preminuloga dugogodišnjeg člana pazinske Katedre Čakavskog sabora za povijest Istre, profesora Vinka Stihovića. Prve je pozdravne riječi okupljenima uputio Galiano Labinjan, predsjednik Skupštine Katedre Čakavskoga sabora za povijest Istre, koji je zahvalio organizatoru i suorganizatoru te izlagačima. Inače, vrijedno je ovdje napomenuti da je profesor Labinjan sudjelovao u organizaciji svih 49 dosad održanih izdanja Pazinskoga memorijala. Prisutne je u ime suorganizatora potom pozdravila Mirela Mrak Kliman, ravnateljica Državnoga arhiva u Pazinu, te Anton Finderle, savjetnik za odgoj, obrazovanje i mlade Upravnoga odjela za društvene djelatnosti Grada Pazina.

Radni je dio memorijala bio podijeljen na tri dijela. Prvi je dio činio tematsku cjelinu od ukupno osam izlaganja vezanih za temu stanovništva središnje Istre prema matičnim knjigama i službenim popisima stanovništva. Ovdje je prvo izlaganje održao Josip Šiklić, glavni tajnik Čakavskoga sabora Žminj te predsjednik Katedre Čakavskoga sabora za povijest Istre Pazin, temom »Demografska kretanja na području središnje Istre od 1857. do 2021.«. Vrlo informacijama bogato izlaganje zaključeno je tezama da je u proučavanom razdoblju prirodno kretanje stanovništva u cijeloj središnjoj Istri bilo negativno, a sve jedinice lokalne samouprave imale su vrijednost koeficijenta starosti iznad 12 %, što znači da su sve zahvaćene procesom starenja.

Usljedila su izlaganja Gordane Kliman Grabar o temi »(Ne)zaboravljene žrtve – Poginuli, ranjeni i zarobljeni vojnici središnje Istre tijekom Prvoga svjetskog rata«, Jakova Jelinčića »Umrli u pazinskoj župi 1655. – 1715.« te Marka Jelenića »Kriza smrtnosti 1817. u župama središnje Istre. Izabrani primjeri«. Kada je riječ o krizi smrtnosti 1817. godine, Jelenić je istaknuo kako sva mjesta u Pazinskom distriktu nisu bila jednako pogođena krizom smrtnosti. Najteže je stanje bilo na Pićanštini, gdje se smrtnost povećala gotovo šest puta, dok je u župama Stari Pazin i Žminj broj umrlih bio udvostručen.

Mirela Mrak Kliman prikazala je temu »Stanovništvo Trviža u 19. stoljeću prema matičnim knjigama« u kojoj je, istraživši trviške matice, pružila statistički pregled rođe-

nih, umrlih i vjenčanih u župi, sezonalnost rađanja, vjenčanja, postotak nezakonite djece, omjer rađanja muške i ženske djece te najčešću dob i uzrok smrti. Sljedeće je predavanje, naslovljeno »Epidemija 'plave smrti' u Pazinu 1855. godine«, održala Iva Kolić te je zaključila da je, kada se govori o koleri, za Istru najpogubniji bio treći val pandemije, onaj iz 1855. godine koja se, upravo zbog velike smrtnosti, još naziva i godinom kolere. Uslijedilo je izlaganje Nikole Ardalića »Krštenja u Pazinu u razdoblju od 1850. do 1870.«, a posljednje je izlaganje prvoga dijela memorijala bilo izlaganje Elvisa Orbanića »Pazinski kler 17. stoljeća: imena i službe«.

Nakon osam održanih izlaganja uslijedilo je predstavljanje digitaliziranih izdanja zbornika Pazinskoga memorijala (sv. 1 – 31). O samim postupcima i tijeku digitalizacije govorili su Milan Radošević kao koordinator projekta, Josip Šiklić kao predstavnik nakladnika te Željko Cetina kao voditelj projekta, koji je ujedno okupljenima demonstrirao kako u praksi izgleda pretraživanje na mrežnim stranicama. Digitalizacija je zbornika ostvarena u okviru projekta Istarskoga povijesnog društva *Digitalizacija historiografske literature*, u suradnji Istarskoga povijesnog društva i Katedre Čakavskoga sabora za povijest Istre. Projekt su financirali Grad Pula – Pola, Grad Pazin te Upravni odjel za kulturu i zavičajnost Istarske županije.

Treći se dio Memorijala odnosio na izlaganja okupljena oko tematskog bloka »150 godina ideje i stvarnosti istarske željeznice (u povodu 120. obljetnice Parenzane)«. Prvo je izlaganje održao Josip Orbančić na temu »Prikaz 150 godina željeznice u Istri (usporedba između država koje su im upravljale)«. Potom je Alida Perkov predstavila »Gospodarske promjene u Istri do 1918. i poveznice sa željeznicom«, naglasivši kako je proglašenje Pule glavnom ratnom lukom Austro-Ugarskoga Carstva bilo prekretnicom u gospodarskoj, socijalnoj i društvenoj strukturi Istre u devetnaestom stoljeću. Nada Prodan Mraković održala je izlaganje o temi »Turistička valorizacija uskotračne pruge Parenzana«, a Maja Milovan predstavila je rad »Istarska željeznica u fondovima Državnog arhiva u Pazinu«. Posljednje je izlaganje ovogodišnjega memorijala bilo zajedničko izlaganje Maje Zidarić Pilat i Ivana Smoljana »Muzealizacija istarske željeznice na primjeru Muzeja grada Pazina«, a odnosilo se na primjere iz prakse muzealizacije istarske željeznice koja je ostvarena prilikom postavljanja izložbe *Nema više ču ču ču*, održane u pazinskom Kaštelu 2016. godine.

Po završetku svih izlaganja održana je kratka rasprava i iznijete su zaključne riječi. I na ovom su memorijalu, kao i na svim dosad održanima, razmatrana pitanja kompleksne istarske prošlosti, ali dani su i konkretni prijedlozi i poticaji za razvoj i poboljšanje istarske gospodarske, socijalne i demografske slike u budućnosti. Znanstveni skup Pazinski memorijal završio je zajedničkim ručkom organizatora i izlagača u hotelu *Lovac*.

Maja Milovan